

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Disputationes Theologicae

Quatuor Tomis distinctæ: Quibus Uniuersa Theologia Scholastica Clare,
Breviter & accuratè explicatur

De Deo, Et De Angelis

Martinon, Jean

Burdegalae, 1644

Sect. 5. Eadem veritas probatur ex Vniuersi fabrica.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73898](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73898)

alijs similitèr alia producentibus æternâ successione à parte post, qualis fuit à parte ante. Item quicquid potest impediri ne fit: potest etiam impediri ne agat. Ergo potest destrui priusquam agat, & relinquat successorem. Neque enim magis est impediens ab impedimento ut agat, quam ab impedimento ut fit. Atque ita v. g. possent extinguere ab hominibus, si vellent, omnia animalia domestica, priusquam vllū aliud sui simile procrearent. In quo casu tota species extingueretur, essetque deinceps impossibile ut species illa oriretur de nouo per actionem alicuius indiuidui eiusdem speciei.

40.

Quintò denique: euidentis est sine ratione fingi, quòd ea quæ nunc sunt, pendent à causis infinitis, nunc actu existentibus: ita ut homo penderet v. g. ab elementis, elementa à cælis, cæli ab intelligentijs, & sic in infinitum. Si autem ea quæ nunc sunt, pendent solum à causis finitis, nunc actu existentibus: verè illa omnes absolute possunt non esse: vel aliqua earum absolute non potest non esse. Si secundum: redit argumentum supra factū, quòd illa quæ absolute non potest non esse, fit ex absoluta essendi necessitate: adeoque fit ab æterno, & à se, id est, vi suæ essentia per se determinata & sufficientis seipsa ad existendum. Si primum: ergo fieri potest ut nihil amplius sit, & ut nihil amplius possibile sit. Nam sublati omnibus causis nunc existentibus, à quibus pendent ea quæ nunc sunt, non essent ea quæ nunc sunt. Et sublatis iis omnibus quæ nunc sunt: nihil in posterum esset, neque esse posset. Quia ea quæ nunc sunt, sunt semen eorum quæ post futura sunt: extincto autem semine, perit omnis spes ut quicquam ex ipso nasceretur. Expli gratiâ, sublatis omnibus causis à quibus nunc homines pendent in esse, & in conseruari; perirent omnes homines: & pereuntibus omnibus hominibus, nulli in posterum ex illis generarentur, neque generari possent. Idemque dicendum est de collectione huius & illius, & cuiusvis alterius entis pendentis finitèr à causis finitis. Par enim est ratio & necessitas, ut non modo aliqua distributiue, sed collectiue omnia, id est, hoc & illud, & quoduis aliud pendens à causis finitis, pereat illis desinentibus. Quippe quia sine illis non potest esse & conseruari. Quicquid enim pendet ab alio ut fit, pendet quoque ab aliquo ut persistat in esse. Quia non magis potest sola propria vi se sistere in esse: quàm habere esse. Et si nunc esse solâ propria vi: esset nunc ex mera essendi necessitate, & ex perfectione & sufficientiâ suæ essentia. Et essendi necessitas essentialis nequit esse in illo tempore potius quàm in alio. Quare semper necessariò fuisset, & esset, ex perfectione & sufficientiâ suæ essentia. Ergo nunquam indigeret alio ut esset, neque ab alio penderet, cuius beneficio existeret.

41.

Iam rero sicut extinctis omnibus quæ nunc

sunt, impossibile esset quicquam amplius oriri & existerè, neque amplius essent, aut esse possent vlla entia, siue finitâ multitudine, siue infinitâ: quia cum sint entia ab alio, id est, de se impotentia, & insufficientia ut sint, egent aliquo alio, naturâ saltem præsupposito, à quo accipiant esse, & vi cuius oriuntur de nouo: Ita pariter est impossibile fuisse ab æterno entia ab alio, siue finitâ multitudine, siue infinitâ sine, aliquo alio naturâ saltem præsupposito, & sufficiente ad dandum illis esse, quòd per se sola habere nequeunt, non magis si fingantur esse multitudine infinitâ, quàm si finitâ tantum. Neque enim maior est vis & sufficientia entium ab alio, ut per se sola & propria vi sint ab æterno: quàm ut per se sola & propria vi oriuntur ex tempore.

SECTIO V.

Eadem veritas probatur ex Vniuersi fabrica.

Hucusque prima demonstratio petita ex necessitate & dependentiâ omnis entis ab alio, ab aliquo ente à se. Iam secunda eiusdem veritatis probatio ex mundi fabrica desumpta, sic habet. Plurimè sunt in vniuerso quæ nos ad Dei cognitionem certissimè inducant, iuxta illud Psal. 18. *Cæli enarrant gloriam Dei*: & ad Rom. 1. *Inuisibilia ipsius à creatura mundi, per ea quæ facta sunt, intellectû conspicimur, sempiterna quoque eius virtus, & diuinitas.* Primò enim, ut à nobis incipiam, cæli & elementa, & materia prima, sunt facta ab aliquo, alioqui non essent ita determinata ad certam quantitatem, nec ad hunc situm præ alio, respectu totius spatij imaginarij, cum essentialiter nihil horum post se: nec vnum alium esset alio minus. Quis enim non videt, vnamquamque harum specierum per secundam differentiam esse ad alios situs: & solem, qui est præstantissimus, non minus dignum esse loco Saturni, quàm Saturnum ipsum? Quis etiam absurdum esse non videat, existimare solem, (& idem dico de astris alijs, de qua cæli ipsi) non potuisse, vel tantulum maiorem esse, aut paulò maiori celeritate moveri, aut paulò altius à terra distare. At in ijs quæ sunt à se, idem est esse, & posse esse; si quidem absolute necessitate existit, & ex essendi necessitate non possunt non esse. Quare hæc omnia, si essent à se, non haberet huiusmodi determinationes præter naturâ suam: ergo sunt ab alio, & quidem ab intelligente principio, cum tam pulchrum & eximium opus, omni humanâ admiratione maius esse, & potuerit, & ita disponere partes Vniuersi præter earum naturam, in ordine ad finem à se intentum, partibus illis seorsim sumptis indifferentem & accidentarium. Confirmatur: quia euidenter nullâ ratione, cur res perfectissima nullam in suo con-

42.

Secunda demonstratio quod Deus sit, ex Vniuersi fabrica.

Cæli & astra non sunt à se, sed ab aliquo intelligente principio.

Si ea omnia quæ nunc sunt, possent non esse, fieri posset ut nihil esset, & quæ nihil possibile esset.

cepto inuoluens contradictionem, non fit ex necessitate essendi, æquè ac imperfectior? Est enim contra rationem existimare, supremam perfectionem enti imperfectiori adscribendam esse, potius quàm perfectiori. Cur enim potuit ens imperfectius esse ex necessitate essendi, perfectius verò non potuit? Cur cælum minus esse potuit ex necessitate essendi, non autem cælum motus? Eodemque argumento ostenditur ens quod est à se & independentem, ex pura essendi necessitate, esse tale, vt nullum perfectius esse, aut intelligi possit. Alioqui semper quæreretur, cur imperfectius ens esset potius ex pura necessitate essendi, quàm illud perfectius? Indequè sequitur Deum esse summè intelligentem, summè bonum & perfectum, omnipotentem, æternum, immensum, & in omni genere perfectionis infinitum.

Materia prima non est à se.

Similiter materia prima, si esset à se, non esset determinata ad eam quantitatem, quam nunc habet, sed esset quanta esse posset. Est autem euidens potuisse multò maiorem esse, quàm nunc sit: cum in eo ne leuis quidem appareat umbra contradictionis. Item cum naturaliter exigat aliquam formam; haberet illam à se. Incredibile enim est, aliquid esse à seipso, & pendere ab alio, quoad eam quæ naturaliter requiruntur vt sit. Cum autem sit indifferens ad quamvis formam; neque seipsam possit ad vnam potius quàm ad aliam determinare, vel ad huius potius quàm illius dispositiones: non magis habet à se vnam quàm aliam. Quocirca si quam haberet formam, haberet ab alio: secus autem, vel omnes haberet, vel nullam.

44. Elementa non sunt à seipsis.

Situs quoque & dispositio elementorum, qualis nunc cernitur, non est ab ipsis. Nam terra naturaliter debet esse sub aqua, tanquam illa grauior; & non deberet vnum cum illa globum efficere. Neque deberet habere montes, & sinus: sed perfecte rotunda esse, & aquis circumquaque operata, qualis fuit initio mundi creata, priusquam Deus aquas in maria cõgregaret, vt apparet arida. Genes. 2. vers. 9. & 10. Cum enim terra sit grauior, aqua: & quæcunque corpora grauius vndique tendant æquabiliter ad mundi centrum: eoque magis & propinquius ad illud accedere nitantur, quò plus habent grauitatis: debet terra, quæ grauior est, secundum omnes suas partes, vndique ad centrum propius accedere; & aquis spherice circumfusis, tota subiacere. Cuius contrarium in magnum rerum plurimarum commodum factum esse videmus. Et dispositio quæ nunc est, à nulla causa naturali & necessaria esse potuit, sed ab aliqua intelligentia, quæ mundi, & animalium, & plantarum terrestrium curam gerit, eisque proprium à principio locum tribuit.

45. Deus corpus habet se, ut sit, non est à se.

Præterea vt rectè arguuntur Less. in. de providentia Numinis, sum. 16. & sequentibus, motus sive cælorum, vel astrorum tam velox, & tam multiplex, ræque ad eommodum rerum sublimium accommodatus, euidenter ostendit ipsos non esse à se. Nā quòd hic motus

non oriatur à naturali cælorum, vel syderum inclinatione, manifestum videtur: cum ea quæ ex naturæ inclinatione mouentur, tendant ad aliquem terminum, in quo quiescant & consequantur, vt videmus in sublimariis. Nulla enim res habet inclinationem ad motum, vt sine fine moueatur, & nunquā ad terminum peringat: quia motus est quid imperfectum, vt potest via ad terminum. Item naturæ inclinatio ad motum, est propter bonum subiecti; nimirum vt illud suam perfectionem assequatur, & consequatur. At motus orbium cælestium nihil perfectionis ipsis affert, aut corporibus cælestibus (quid enim soli vel astris illa continua & tam velox circulatio prodest?) sed solum vtilis est rebus inferioribus, dum astrorum vim & efficientiam per totum orbem distribuit, & omnia facit crescere, vegetare, & conseruari. Constat ergo hunc motum non esse ex naturæ inclinatione. Sed neque etiam ex vitali inclinatione & appetitu cælorum: quippe qui, cum sint expertes cognitionis & appetitus, cogitare non potuerunt hunc motum vtilem fore mundo inferiori, vt ex illius affectu & charitate se continuò circumuoluerent. Nam hoc est mentis & intelligentiæ. Quare necesse est vt sit aliqua mens potentissima, & intelligentissima, quæ hanc veritatem animo conceperit, & propter illam, motum hunc instituerit, & tali modo, tam vario, tamque mirabili, & ad finem appposito, temperauerit. Vis autem illa incorporea, quæ cælis ita præsidet & dominatur, satis ostendit ipsos à se non esse. Neque enim magis potest esse iudicium, rem non esse à se, sed ab alio pendere, quàm si ea non sit sui iuris, sed alteri subdit, ac seruiat, & alius ei dominetur. Adde quòd iste situs & dispositio illa partium, quæ v. g. hæc stella est in hac cæli parte, illa in ista; non est de essentia illarum, neque ex essentia ipsarum necessitudo manat. Ergo est aliqua causa extrinseca, quæ sic eas disponat.

46.

Similiter, vt rectè profequitur auctor supra citatus num. 25. & 26. elementa non sunt propter se, sed propter aliud, nimirum vt sint partes mundi, præbeantque materiam corporibus mixtis, & sui permixtione, vel peremptione, generationi illorum inferuiant. Ergo elementa non sunt à se. Quod enim habet causam finalem ad quam ordinatur, habet etiam efficientem à qua ordinatur: quia finis non agit nisi mouendo causam efficientem: & nihil est à se, vt alteri seruiat, sed vt seipso seruiat. Itaque hoc ipso quòd aliquid non est propter se, sed propter aliud; indicat se ab aliquo esse institutum, qui bonum alterius intenderit. Cum ergo elementa sint manifestè propter mixta, totque subiecta mutationibus, & tantæ rerum extrinsecarum seruituti: quæ ratione dicuntur esse à se ipsis, sui que iuris, & à nullo pendere? Si etiam materia prima, cum non sit propter se, sed propter formas & compositiones naturas; atque in genere substantiæ imperfectissima;

omnibus mutationibus subiecta, omnibus causis naturalibus feruens, & à se inops atque inopans, suamque naturalem perfectionem ab alijs mendicans; non potest esse à se ipsa, ab omni alia causa dependens. Vnde ulterius sequitur, nullum corporum sublunarium esse à se ipso, cum omnia consistant intrinsecè ex materia prima, omnibus formis substantialibus, & accidentalibus materialibus necessariò præsupposita.

47.
Animalia
etiam per-
fectissima
non sunt à

Sed ut hoc ipsum specialius ostendamus, utque à cœlis & ab elementis ad mixta progrediamur; omissis inanimatis, & plantis, & imperfectis animalibus, de quibus minor est ratio dubitandi, an à seipsis existant: animalia etiam perfectissima, ut homines, leones equi, & similia, non sunt à seipsis, sed habuerunt necessariò principium aliquod extrinsecum. Nullus enim homo fuit à seipso, alioquin semper mansisset, quia quod est à se, à nullo pendet in conservari, neque potest vel à se ipso, vel ab alio destrui. Quod si vnus hominum à se esset, omnes alij pariter essent à seipsis, cum sit eadem ratio totius speciei quoad essentialia: & perfectio essendi à se, id est, vi suæ essentia, sit essentialis enti cui competit. Debent igitur hominum aliqui producti esse ab alio principio, quod sanè fuit intelligens & sapiens, cum homines intellectus & sapientia capaces produxerit, iam quæcumque illorum causa degeneret, vel illa est à se, vel similiter ad aliud principium extrinsecum reducenda, ac tandem ad aliquid non aliunde pendens deveniendū est, ut patet ex dictis sum. 23. & sequentibus.

48.
Animalium
corpora,
maximè-
que huma-
na, ostendunt
Deum
esse illorum
opificem.

Rursus eorundem animalium corpora, maximèque humana, ostendunt aliquem esse opificem sapientia præditum, & libertate, qui in illis efformandis naturam dirigat operantem; siue ipse vestigium suæ artis diuinæ, semini, ex quo formantur animalia, impresserit; ut homines suæ artis vestigium & directionem, imprimunt horologii rotatis, vel sigillis, & similibus, quæ quidem non sunt sine arte humana; posito tamen quod sine, designant temporum mensuras, aut imprimunt similem figuram, vi suâ cœcâ & non intelligente, sed directâ, id est, ordinata, & disposita ad talem effectum, per humanum artificium; ut aliqui censent cum Molina q. 2. art. 3. quia, inquit, non est impossibile Deum talem virtutem impressisse seminibus; quamvis simplicibus & vniciformibus; & Deum posse causis secundis talem, & tantam vim conferre, magis extollit eius potentiam. Tum etiâ quia non decet Deū fingere quod res creatæ gignant effectus, quos reuera non gignant; fingeret autem, si ad earum præsentiam solus ipse operaretur, rebus ipsis, quæ videntur agere, se vera non operantibus. Et alioqui non posset reddi causâ, quare inter semina & animalia eiusdem speciei, quædam potentia sint ad generandum, & quædam impotentia, præter solam voluntatem Dei, qui præsentem, non vult ope-

Quænam
sit illorum
causâ for-
matorum
proxima.

Molina.

rari, non præsentem alio: quod in Philosophia ridiculum est, cum alia huius differentia causa naturalis reddi possit. Non posset etiam reddi causa aliquorum excessuum aut defectuum, qui ex defectu, aut abundantia, vel permixtione seminis, contingunt in monstruosis animalium generationibus. Siue, ut alij malunt, causa aliqua intelligens immediatè dirigat formationem animalium tam artificiosam: quia nulla videtur esse causa naturalis & necessaria in agendo, siue in mundo, siue extra, cui possit tribui organizatio corporis animalium, quando ex putri materia, vel ex semine fiunt. Quare ad aliam causam cognoscentem & liberam recurrendum est. Nam vel ipsa distributio localis materiae, ex qua embrio, & similia fiunt, cum tâta ac tam vniiformi difformitate, & partium dextrarum ac sinistrarum correspondentia, tâtaque interpositione heterogenearum inter homogeneas, superat vim causæ necessariae, siue alui maternæ, siue seminis, siue vis formatricis. Omnis enim causa necessaria moueret versus eandem partem omnia homogenea: quia per se vis & affectio ad pariter disposita. Ergo omnium osium materiam traheret, aut pelleret in eandem partem: similiterque omnem materiam neruorum, & omnem materiam musculorum, carnis, cartilaginis &c. Ergo roreret interpositio illa tam apta, constans, & perfecta heterogeneorum inter homogenea. Similiter materia organizanda non potest seipsam effectiue ita distribuere: quia omni homogenea eodem tenderent. Adde, quod materia formatrix fetus est passim confusa; & commixtione supposita, nequit potius de se, ad dextram, quam ad sinistram ferri; nec similiter ab alio agente necessario trahi.

49.

Quæcumque autem ex his duabus opinionibus eligatur, nihil ad præsens institutum interest. Habemus enim mentem aliquam sapientissimam necessariò præesse proximè, vel remotè, animalium formationi tam mirabili & artificiosa. Quod negare est euidenter contra lumen naturale. Si enim, ut rectè expendit Lessius libro supra citato, num. 83. cumulus informis lignorum, arenae, calcis, & regularum, se dirigere inciperet, & singulas confusi partes polire, ordinare, & conseruare an formam pulcherrimam palatii, ut ratio architecturae posulat: nemo non diceret mentem quandam architecturæ inuisibiliter deslesse, & omnia tam artificiosè dispo- nere. Parique modo, si penicillus varijs coloribus infectus se mouere inciperet, & lineamenta faciei humane primum rudia ducere, deinde singula exposire, seruari in singulis debita proportione, & congruis coloribus adhibitis: nemo dubitaret quin penicillus illè à spiritu aliquo intelligente regeretur. At longè plus est artis & ingenij in formatione cuiusuis animalis, quam in omnibus operibus humanâ industria factis. Quis ergo dubitaret hanc totam molitionem & mentem quædam sapientissima dirigere?

50.

Hæc etiam facit quod tam apta, tam multarum partium ad suum cuiusque finem, & ad totius animalis commodum, dispositio evidentissime arguit, aliquem esse opificem cognitione præditum, qui finem illum præviderit, & intenderit, & ad ipsum tam aptè omnia disposuerit. Quis enim credat oculum v.g. eo situ, eâ temperie, ex tot pelliculis, nervis, humoribus, venulis, musculis, arteriis, cilijs, supercilijs, palpebris, & ceteris ad videndum aptissimis, ita ut nihil desiderari possit, fuisse tam artificiosè compositum, sine cuiusquam intentione, qui visionem præviderit, & ad eam tot organa, tum singula per se, tum simul omnia, tam sapienter accommodavit? Simile artificium videre est in aliorum corporis membrorum, & partium fere innumerarum dispositione ad fines suos aptissima. Qua de re fusè & eleganter scribit auctor citatus num. 64. & pluribus sequentibus; vbi inter alia refert ex Galeno lib. de formatione foetus, esse in corpore humano ossa supra ducenta, & singula ossa habere scopos, seu fines, supra quadraginta, qui in illis formandis, disponendis, & connectendis, considerandi sunt. Itaque ut sola ossa corporis humani aptè formentur plusquam octies mille scopos esse considerandos. Musculos esse supra sexcentos, quorum singuli scopos habeant decem, ac proinde in solis musculis sex millia scoporum considerari. Eandemque artem circa omnia viscera existere, & omnino circa quamlibet partem: adeo ut si quis structuræ scopos consideret, in aliquot myriades eorum multitudinem excrescat. Vnde merito concludit Galenus corpus humanum à sapientissimo & potentissimo artifice formatum esse. Omnino enim impossibile est, ut tam innumerabiliū mediolorum, ad tam innumerabiles fines, sit tam constans, tam eximia, obstupendaque proportio & convenientia, nisi singula fuerint antea exactissime perpensa, & inter se collata. Simili argumentum utebatur septem Machabæorum mater lib. 2. c. 7. filios ita compellans: *Nescio qualiter in utero meo apparuistis. Neque enim ego spiritum & animam dedi vobis, & vitam, & singulorum membra non ego ipsa compegi: sed mundi creator &c.* Sic etiam Job cap. 10. à versu 8. David Psalm. 138. v. 24. Psalm. 118. v. 3. 73. & alij. Trismegistus quoque in libro, quod *De Inimicitia*, impietatem, cœcitatēque vocat, ex hominis fabrica non agnoscere Deum.

Galenus non longe à fine libri cit.

51.

Iam partium penè innumerarum, & membrorum ad se invicem collatorum mirabilis est proportio tam in homine, quam in alijs animalibus. Mirabilis partium totius uniuersi ad eius usum accommodatio. Mirabilis operum corporum & operationum uniuersusque ad suos fines coordinatio. De quibus præter Lessi. loco supra citato, videlicet potest Ludouic. Molip. l. part. quæst. 2. art. 3. & Theophilus Reinau. distinct. 5. Theologiae naturalis quæst. 1. art. 1. vbi hac de re fusè & eruditè disserit: Ex Patribus sero, Athanasius, in orat. contra Gola, Nazianz. orat.

esset
lina
Chryst.
hana
No. 2162
Clém.

34. Clemens lib. 8. Recognit. Coryst. præcipue homil. 6. & 10. ad populum, qui rem varijs exēplis & perappositis illustrat. Quod, inquit, in rebus humanis nihil fiat sine consilio, quin sit temerè & sine ordine. Quod ne tabulâ quidem artificiosè picta sine consilio fiat: Nec domus ampla, vel Respublica, imò nec casula pastoritia, sine alicuius prouidentia diu stet. Quod nauigium inter pascellas, sine diem quidem vnum cursum tenere possit ad portum, sine gubernatore. Multo minus mundus, qui ex tot rebus, & multis inter se contrarijs, æquè liberè, & citra naturalem necessitatem & determinationem conditus est, ut in superioribus fuit ostensum: quod addo, ne quis argumentum in ipsum Deum retorquet, qui naturali determinatione & absolutâ necessitate est id quod est, omnemque essendi perfectionem eminenter aut formaliter continet.

Sanè, si mundus iste corporeus, tantâ partium multitudine & varietate, tamque aptâ omnium dispositione mirabilis, concursu fortuito atomorum factus est, ut olim somniarunt Democritus & Epicurus: Si, inquam, mundi partes, earumque tam artificiosa connexio & dispositio, atque ad bonum uniuersi conspiratio & consensus, sine aliquo opifice dirigente, casu fieri potuit: Si cœlorum aut siderum motus tam varijs & multiplex, atque ad bonum rerû sublunarium tam aptè compositus: si elementa, eorumque situs præternaturalis, propter commodum partium & animalium, præcipueque hominum: Si eorundem animalium corpora, in quæ formatione apparet summoratio, summumque artis ingenium, solo concursu fortuito atomorum, sine artis & rationis ductu contingere potuerunt: Cur non simidi modo fiunt regia palatia ex lignorum & lapidum fortuita congerie? vel, ut ait Iulius lib. 2. de natura Deorum, cur Annales Ennij & Homer. poemata non fiunt: similiter ex concursu fortuito characterum, casu & sine ordine in terram decidentium: vel tabulæ pictæ elegantissime, ex fortuito cœlorum in eas delapsu: & alia huiusmodi, in quibus longè minus elucet artificij & ingenij. Et cœn statuat absque fabro & pictore fieri nullus asserere audeat, miram huius mundi constitutionem sine conditore constituisse putabimus? inquit Mercurius Trismegistus in Pimandro capite quinto. Ad denique, ut sapienter expendit Clemens Romanus libro 8. Recognition. *Quis est exiguis saltem sensus, qui cum cernat domum, omnia qua ad usum necessaria sunt habentem; cuius cameram in sphaera gyrum videat collectam, eamque vario splendore, & aëris imaginibus depictam, luminibus præcipuis & maximis adorantem: quis, inquam, est, qui huiusmodi fabricam videns, non præcipue asseret, à sapientissimo & potentissimo artifice esse constructam? Et ita quis inuenietur insipiens, cum celi opus inspiciat, splendorem solis cernat ac luna, astrorum cursus, & species, & vias certis rationibus & temporibus videat definitas, non tam à sapiente hac artifice, & ratio-*

52.
Ordo partium uniuersi ostendit eum esse.

Trismegistus.

tionibus & temporibus videat definitas, non tam a sapiente hac artifice, & rationali quam ab ipsa sapientia & ratione clamat effecta?

Illud quoque in rerum productionibus notatu dignum est, quod cum causa secunda indifferentes sint, etiam positis quibuscumque circumstantijs præter Dei concursum; a varia individua eiusdem speciei, quantitatibus, intensioribus, & in alijs omnibus paria, & similibus, quorum vnus non magis exigunt quam aliud (absurdum enim esset talem seriem essentialiam, aut de se necessariam in causis ipsis, vel in effectis excogitare: Ita vt necessario nunc v. g. hic numero ignis produci tantum potuerit, deinde hic alius, &c.) quod hic potius quam ille effectus solo numero diuersus, plane similiter producat, ad primam causam cum secundis concursum & determinationem liberam referendum est.

Nunc vero, vt a corporeis & visibilibus ad spiritalia conscendamus, constat præter homines esse alias substantias intellectuales multo præstantiores, vt declarant oracula quæ olim apud Ethnicos frequentia fuerunt: & homines arreptitij, vel enervamenti, per quos, licet alioqui rusticos & ignaros, loquuntur tamen varijs linguis, & res occultas indicant, & aliaque agunt stupida. Igitur præter homines sunt alia substantia intellectuales: & inter illas, est aliqua præcipua & indepēdens, quam Dei nomine intelligimus, neque enim omnes sunt alia ab alijs. Constat enim ex magicis Operationibus aliquas esse intelligentias, doctas quidem & potentes, sed pessimas, quæ doquidem pessima scelera contra rationem male restam suadent, quæque maxime moluntur, vt vnus cultum, atque omnis virtutis deiciant. Quæ tanta obstinatio, adeo vt impetratur ad vilissima se demittant, satis indicat, & animam esse immortalem, cui insidientur; & Deum esse, a quo malè habeantur, vnde tantum eius odium existat. Sed & illa aliarum ad alias subiectio & subordinatio, quæ ex magicis nota est, & malitia Dæmonum, vitentur vitæ intelligentias illas omnes a se non esse, sed ab alia superiore; quæ si ulterius superiorem habet, tandem ad primam, & independentem, ac supremam deueniendum est. Nam cum intelligens nisi ab intelligente produci non possit: impossibile est totam entium intelligibilium collectionem ab alio produci, vt ex præcedenti demonstratione notum est. Prætermitto miracula circa Dæmones, & alia plurima in confirmationem huius veritatis diuinitus facta. Hic enim argumentis naturalibus agimus. Quanquam ex miraculis, præsertim plurimis & maximis, & adque illustribus, possunt in se naturaliiter quæ viderentur: vel aliunde sufficienter nota habuerunt, aliquam causam potentissimam, mundo superiorem cuius ordinem immutet pro libito, supraque & contrariet & exigentiam causarum naturalium & rerum in mortuorum suscitacione, membrorum subita restitutione, & eorum illu-

53. Intelligentiæ create ostendunt Deum esse

Idem ostendunt miracula.

minatione, & similibus. Eamque esse intelligentissimam, quippe quæ futura, etiã libera, longè ante prædicat infallibiliter, nullo adhuc eorum existente vestigio; & liberam, quia pro libera sua electione, & non raro ad preces sanctorum hominum, hæc potius futura quam illa prædicat: hunc ægrotum sanat præ illo æquè propinquo, & non minus apto, aut non magis indisposito vt sceleretur: hunc mortuum potius quam illum suscitatur, prout illi postulant.

SECTIO VI.

Probatnr eadem veritas ratione morali.

Superioribus duabus rationibus addi potest hæc tertia moralis, quam fufius prosequitur Less. lib. de Providentia numinis, præcipue n. 146. & sequentibus. Quod non possit abradi a conscientia hominum, etiam sceleratissimorum, Dei timor ad fulmina & tonitrua. Quod in extremis omnes numen inuocent. Quod vix vlla sit natio tam barbara, quæ Deum non agnouerit, & sacrificijs coluerit. Persuasione scilicet altissime insculpta omnibus, quæ sit magnum veritatis iudicium: cui tempore resistere, totique orbium iudicium anteponeere infanissima est superbia. Quamuis in vero Deo agnoscendo, sub illa confusa notitia numinis, variè a varijs erratum sit. Quod item ex contraria persuasionem, multa sequantur absurda in moralibus. Nam si nullum est Numen, & consequenter nulla Numinis providentia, quæ res humana gubernetur: sequitur primam & fundamentalem veritatem humanæ vitæ instituentem (ab hoc enim incipiendam est, & illud veluti fundamentum præmittendum, sine aliquo Numen, ad quod vt finem vltimum vita sit dirigenda, & actuum nostrorum ratio ei reddenda) aperire potest mortalibus ad omnem vitæ impuritatem, iniquitatem, iniusticiam, omnium denique scelerum turpitudinem, & omninabilem enormitatem. Hæc enim ex tali persuasionem, nec tu numinis sublato, oriri doget experientia, & confirmat Psalmista Psal. 134. Dixit insipient in cordi suo, non est Deus. & abominabiles facti sunt in iniquitatibus. Vnde contrario, quod quilibet Deum magis agnoscit, & vultur se melior, æquior, & studiosior est. Sequitur etiam solos illos vidisse qui perditè vixerunt, cæcipientibus cæcibus, & inuincibiliter in re maxima errantibus, nec vnquam veritatem circa numinis rationem æsequivalentibus, quæ sanctitate, miraculis, virtutibusque floruerunt. Hi enim omnes Deum numen agnouerunt, & venerati sunt. Horum errorum maximorum bonorum sententem, & fecerit humanæ maxime salutarem: in horum è contrario sapientiam peritiosissimam esse, & modis omnibus occultandam, tanquam venenum animarum, & pestem.

54. Tertia demonstratio quod Deus sit à communi hominum in sensu. Lessius.

absurda quæ sequuntur ex errore contrario.

46.